

הלכות דעות פרק ז

פרק ז

הלכות בין אדם לחברו

לא תלך רכיל

א.

המרגל בחבירו עובר בלא תעשה, שנאמר "לא תלך רכיל בעמך"

(ויקרא י"ט:ט"ז).

ואף על פי שאין לוקין על לאו זה - עוון גדול הוא, וגורם להרוג נפשות

רבות מישראל, לכך נסמך לו "לא תעמד על דם רעך" (ויקרא י"ט:ט"ז).

צא ולמד מה אירע לדואג האדומי:

ב.

אי זה הוא רכיל? זה שהוא טוען דברים והולך מזה לזה, ואומר, "כך וכך אמר

פלוגי", "כך וכך שמעתי על פלוגי", אף על פי שהוא אומר אמת - הרי זה

מחריב את העולם:

ג.

יש עוון גדול מזה עד מאד, והוא בכלל לאו זה, והוא "לשון הרע", והוא

המספר בגנות חבירו, אף על פי שאמר אמת.

אבל האומר שקר - "מוציא שם רע" על חבירו נקרא.

אבל "בעל לשון הרע" - זה שיושב ואומר, "כך וכך עשה פלוני", "וכך וכך
היו אבותיו", "וכך וכך שמעתי עליו", ואומר דברים של גנאי, על זה הכתוב
אומר "יכרת י"י כל שפתי חלקות לשון מדברת גדולות" (תהלים י"ב:ד') :

ד.

אמרו חכמים: שלש עבירות נפרעין מן האדם בעולם הזה ואין לו חלק
לעולם הבא, עבודה זרה וגילוי עריות ושפיכות דמים, ולשון הרע כנגד
כולם.

ועוד אמרו חכמים: כל המספר בלשון הרע כאילו כפר בעיקר, שנאמר "אשר
אמרו ללשונו נגביר שפתינו אתנו מי אדון לנו" (תהלים י"ב:ה') .

ועוד אמרו חכמים: שלשה לשון הרע הורגת - האומרו, והמקבלו, וזה
שאומרין עליו. והמקבלו יתר מן האומרו:

אבק לשון הרע

ה.

ויש שם דברים שהן "אבק לשון הרע".

כיצד, "מי יאמר לפלוני שיהיה כמות שהוא עתה". או שיאמר, "שתקו
מפלוני, איני רוצה להודיע מה אירע ומה היה". וכיוצא בדברים האלו.
וכן, המספר בטובת חברו בפני שונאיו - הרי זה אבק לשון הרע, שזה גורם
להם שיספרו בגנותו, ועל ענין זה אמר שלמה "מברך רעהו בקול גדול בבקר
השכם קללה תחשב לו" (משלי כ"ז:ד'), שמתוך טובתו בא לידי רעתו:

ו.

וכן, המספר בלשון הרע דרך שחוק ודרך קלות ראש, כלומר שאינו מדבר
בשנאה, הוא ששלמה אומר "כמתלהלה היורה זקים חצים ומות, כן איש
רמה את רעהו ואמר הלא משחק אני" (משלי כ"ז:ח-ט) .

וכן, המספר בלשון הרע דרך רמיות, והוא שיספר לתומו כאילו אינו יודע שדבר זה לשון הרע הוא, אלא כשממחין בו אומר, איני יודע שאלו מעשיו של פלוני, או שזה לשון הרע:

ז.

אחד המספר בלשון הרע בפני חבריו או שלא בפניו. והמספר דברים שגורמין אם נשמעו איש מפי איש להזיק חבריו בגופו או בממונו, ואפילו להצר לו או להפחידו - הרי זה לשון הרע. ואם נאמרו דברים אלו בפני שלשה, כבר נשמע הדבר ונודע, ואם סיפר הדבר אחד מן השלשה פעם אחרת - אין בו משום לשון הרע, והוא שלא יתכוון להעביר הקול ולגלותו יתר:

ח.

כל אלו הם "בעלי לשון הרע" שאסור לדור בשכונתם, וכל שכן לישב עמהן ולשמוע דבריהם. ולא נחתם גזר דין על אבותינו במדבר אלא על לשון הרע בלבד:

נקימה

ט.

הנוקם את חבריו עובר בלא תעשה, שנאמר "לא תקום" (ויקרא י"ט:ח) . ואף על פי שאינו לוקה - דעת רעה היא עד מאד, אלא ראוי לאדם להיות מעביר על כל דברי העולם, שהכל אצל המבינים דברי הבל והבאי, ואינם כדאי לנקום עליהם:

כיצד היא הנקימה? אמר לו חבירו, "השאילני קרדומך", אמר לו, "איני משאילך". למחר צרך לשאול ממנו, אמר לו, השאילני קרדומך, אמר לו, איני משאילך כדרך שלא השאלתני כששאלתי ממך, הרי זה נוקם. אלא כשיבוא לו לשאול - יתן בלב שלם, ולא יגמול לו כאשר גמלו, וכן כל כיוצא באלו.

וכן אמר דוד בדעותיו הטובות "אם גמלתי שולמי רע ואחלצה צוררי ריקם" וכו' (תהלים ז:ה):

נעירה

יא.

וכן, כל הנוטר לאחד מישראל עובר בלא תעשה, שנאמר "ולא תטור את בני עמך" (ויקרא י"ט:ח).

כיצד, ראובן שאמר לשמעון, "שכור לי בית זה", או "השאילני שור זה", ולא רצה שמעון. לימים צרך שמעון לראובן לשאול ממנו או לשכור, ואמר לו ראובן, הא לך, הריני משאילך ואיני כמותך, ולא אשלם לך כמעשיך - העושה כזה עבר בלא תטור:

יב.

אלא ימחה הדבר מליבו ולא יטרנו, שכל זמן שהוא נוטר את הדבר וזוכרו שמא יבוא לנקום, לפיכך הקפידה תורה על הנטירה, עד שימחה העוון מליבו כלל ולא יזכרנו.

וזו היא הדעה הנכונה שאפשר שיתקיים בה יישוב הארץ ומשאן ומתנן של בני אדם זה עם זה: